

OPONENTSKÝ POSUDEK HABILITAČNÍHO ŘÍZENÍ

Vysoká škola múzických umení v Bratislave, Filmová a televízna fakulta
Studijní program: 2.2.5 Filmové umenie a multimédia

Habilitation: Mgr. Art. Jaroslav Vojtek, ArtD

Vaše magnificence, paní rektorko, spectabilis, pane děkane, vážené členky a vážení členové Vědecké a umělecké rady, dostalo se mi té cti vyjádřit se v roli oponenta k předloženým pracím habilitanta Mgr. Art. Jaroslava Vojteka, ArtD, za což osobně velmi děkuji.

Jako člověk soustavně sledující českou i slovenskou dokumentární tvorbu posledních dvaceti pěti let s plnou odpovědností prohlašuji, že **Jaro Vojtek je výrazný filmař s vlastním rozpoznatelným rukopisem, dále aktivní občan, který svojí prací klade otázky sobě i společnosti, pak skvělý a inspirativní pedagog a kolega, a v přístupu k látce i etickým hranicím dokumentu je pro studenty zcela příkladným.** Případným pochybovačům doporučuji shlédnout celovečerní dokumenty *My zdes* (2005) a *Hranica* (2009) a seznam jejich cen, jako „nejlepší film“ (Jeden svět), „nejlepší film střední a východní Evropy“ (Jihlava), „nejlepší evropský film“ (Astra Film Festival Sibiu), „Grand Prix“ (Lublaň), „hlavní cena“ (Alma Ata), „Award Europe Film“ (Piešťany), „nominace na hlavní cenu“ (Londýn), „nominace na Slnko v sieti“, „Cena slovenské filmové kritiky“, „Igric“ a nebo „národní nominace na Oscara“. Suma sumárum – **kdo jiný by měl být docentem filmového umění?** S tímto doporučením bych mohl skončit.

Ale myslím, že Jaro si zaslouží jemnější optiku, než tento první plán. Tyto dva notoricky oceňované a uznávané filmy totiž k habilitačnímu řízení ani nepředkládá. **Zvolil těžší cestu, jako ostatně i u většiny svých filmů.**

Ve Vojtekově filmovém světě se vyskytují **lidé toužící a hledající.** Jsou často nějak vyčleněni ze společnosti, ale nejsou to **ode-psanci**, na nichž by se Jaro pásl – jsou to spíše **psanci svého hledání a touhy po lepším životě a jeho naplnění:** ať už idealistický farář; rekonstruktér zříceniny hradu; zvonař, který je však široko daleko ve své profesi posledním; hrobník, kterého neradi potkáváme na konci životů; Romové, kteří jdou do voleb, a chtějí, aby jejich hlas byl slyšet; romský chlapec, který chce být fotbalistou; romská rodina, která se chce vymanit ze sociálního dna, kam ji uvrhl otec-gambler nebo nakonec nevidomá Nikolka, kterou její rodina adoptovala. To všechno jsou lidé, kteří Vojteka přitahují a kterým chce

nahlédnout do duše. A není samozřejmé, že všichni tito se mu otevírají, že ho do svých duší i srdcí nahlédnout nechají, **ba co víc, že mu dovolí vzít s sebou i diváka.**

Citlivost, s jakou Vojtek se svými hrdiny komunikuje a jak s nimi pracuje, je až fascinující. Je schopen získat jejich důvěru, nechají ho s nimi být, nepředvádějí se před ním a jeho kamerou, ale **prostě jsou**. Dokážou se dlouze dívat, rozjímat, nestydí se před ním hádat, ale i vyznat si lásku. A nic z toho okázale, pro média, pro bulvár. Takže jejich filmová podoba je ve výsledku vždy pozitivní, protože i když jednají problematicky, divák rozumí jejich motivaci a dokáže je přijmout, ztotožnit se. **Tato míra pochopení divákem je možná jen a pouze na základě komplexního, skromného a netezovitého porozumění režiséra.**

Toto všechno se projevuje právě ve filmech o lidských vztazích. Ani si nejsem jist, jestli je možné předkládaný film *Deti* (2014) označit za hraný a *Tak d'aleko, tak blízko* (2015) za dokumentární. Jistě, vznikly jinými tvůrčími postupy, ale mluvím o výsledku. Do určité míry splývají, resp. vytvářejí celek. Rodina – syn – otec – matka – manželka – milenka – stáří – autismus – despotismus, a opět touha – touha být svůj, touha uniknout, touha mít rád, touha překonat ostych, touha být co platný; to jsou jakési konstanty vymezující a prostupující oba snímky. A navíc i filmový rukopis má společné rysy: soustředěné sledování, vyprávění situacemi (a to i mikroskopickými), minimalistická hudba s výrazným emočním nábojem, sázka na sílu pohledu, pohybu, interakci.

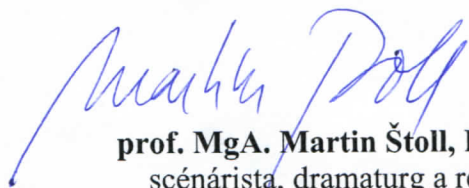
Oba filmy jsou **pronikavě názorné** – ne tezovité, ne edukativní, ne mentorské. Lepší slovo než názorné je možná **průkazné**. Průkazné o životě. Sám Vojtek v rozhovorech mluví o tom, že „rád otevírá dveře“ nebo „rád otevírá brány“. O autismu se fakticky nedozvíme nic, jen strohou informací, že proti němu není lék, a přitom máme pocit, že se dozvídáme všechno. Slyšíme až meditativní dialog adoptivního otce a autistického syna o ženách na lanovce, vzápětí jsme však svědky jejich dojemného a příkladného dialogu o odpovědnosti vůči matce. Vidíme chlapce, který nemá rád svého otčíma, ale udělal by všechno pro svého kanárka; a je ochoten na něj, jakož i na svůj další osud čekat i na vrcholu komínu. Vidíme rváče, který podstoupí vše, aby mohl zcela vyčerpan po útěku z vězení vidět svoji ženu, se všemi riziky. Jsme u toho, když dcera nechá svého otce prostě odejít do Černého moře, tam, kde mu bylo v jeho dlouhém životě nejlépe. Jsme u toho, když se autistický fanda do tramvají svěří své autistické přítelkyni z kurzu vaření, že mu bude chybět.

To všechno a mnohem víc, jsou filmové „květy Viktorie královské“ (Victoria Amazonina), **které jednou za rok vykvetou a Jaro Vojtek je s kamerou zrovna u toho.**

(Úmyslně zde na tomto místě opomím všechny jeho spolupracovníky, bez kterých by to všechno nebylo, s prof. Markem Leščákem v čele.)

Tyto malé zázraky, květy lásky, překonání a odpuštění, které jsou obrovské, ale zobrazené neokázale a s pokorou, nahlédnuté pronikavě a jakoby tiše, jsou podle mě dokladem, že Jaro Vojtek je neexhibující umělec, který se dokáže jemně a vnímavě dotýkat nejen duší svých hrdinů, ale i duší svých studentů, často tápajících a bezmocných, nebo naopak bohorovných a vševědoucích. Toho jsem byl sám svědkem při svém působení na Ateliéru dokumentárnej tvorby.

A protože titul docent považuji především za titul pedagogický, a to na poli umělecké tvorby, vracím se ke svému postulátu z úvodu posudku: **Mgr. Art. Jaro Vojtek, ArtD. je bez výhrad oprávněným kandidátem na titul docent a proto úspěšné dokončení jeho habilitační řízení vřele doporučuji.**

prof. MgA. Martin Štoll, Ph.D.
scénárista, dramaturg a režisér
Institut komunikačních studií a žurnalistiky
Fakulta sociálních věd Univerzity Karlovy v Praze

V Praze 23. dubna 2018